

કર્તાનાં પ્રગટ અને અપ્રગટ પુસ્તકો

ગુજરાતીમાં :

પેર્સીંગ પોસ્ટલ બુક્

૧ કાવ્યગસિકા	ક્રિમત ૩	૧-૮-૦ (૫ ૧૮૮)
૨ વિલાસિકા	"	૧ ૮-૦ (,, ૨૦૦)
૩ પ્રકાશિકા	"	૧-૪-૦ (,, ૧૮૨)
૪ મલમારીના કાવ્યગતો	"	૩-૦-૦ (,, ૪૫૦)
૫ ભારતનો દકાર (ચોથી આવૃત્તિ)	"	૧-૮-૦ (,, ૯૦)
૬ સદેશિકા	"	૧-૦-૦ (,, ૧૮૮)
૭ કવિકા	"	૩-૦-૦ (,, ૨૬૦)
૮ ભજનિકા (ખીજી આવૃત્તિ) પાકુ પૂઠું	"	૨-૮-૦ (,, ૧૬૪)
૯ રાસચંદ્રિકા, ભા ૧નો (જિંચા કામળ)	"	૦-૧૪ ૦ (,, ૧૨૦)
" " ગીટ્ટ પૂઠું	"	૧-૪-૦ (,, ૧૨૦)
૧૦ દર્શનિકા (ખીજી આવૃત્તિ) " "	"	૩-૮-૦ (,, ૪૪૦)
૧૧ પ્રભાતનો તપસી અને કુક્કુટદીક્ષા (ખીજી આવૃત્તિ)	"	૦-૮-૦ (,, ૭૦)
૧૨ કલ્યાણિકા	"	૨-૦-૦ (, ૧૭૬)
૧૩ રાષ્ટ્રિકા	"	૨-૮-૦ (,, ૨૪૮)
૧૪ રાસચંદ્રિકા ભાગ ૧-૨ સાથે	"	૩-૮-૦ (,, ૩૦૪)
૧૫ ગુજરાતી કવિતાની રચનાકળા (મુખર્ષી ધુનિવર્સિંગી તરફથી)	"	૧-૦-૦ (,, ૨૫૦)
૧૬ શ્રીજી ઈરાભગાઈનો પનાડો (ત્રીજી આ.)	"	૦-૮-૦ (,, ૧૬)
૧૭ નદનિકા-૨૦૨ સોનેટો (ખીજી આ.)	"	૪-૦-૦ (,, ૨૪૮)
૧૮ ગાંધી બાપુનો પનાડો-ત્રણ ભાગમાં	"	૧-૪-૦ (,, ૪૮)

અંગ્રેજીમાં :

૧૯ The Silken Tassel . .	"	૨-૮-૦ (,, ૧૩૬)
--------------------------	---	----------------

-: છપાય છે :-

- ૨૦ શ્રી જરથુસ્ત્રની ગાથા, વૈદિક અને ગુજરાતી કવિતામાં અનુવાદ સાથે, સુધારેલા મૂળ પાઠમાં-અંગ્રેજી અને ગુજરાતી લિપિમાં તેનાં અનુલેખન સાથે, શબ્દેશબ્દના વૈદિક સમસંજ્ઞ, અંગ્રેજી અને ગુજરાતી અર્થો, તેનાં વ્યાકરણ અને ટિપ્પણ, સમજણ વગેરે સાથે, તથા તેની સાથે બેડેલા ચાર મહાનિબંધો તથા વેદોમાં મળી આવતા “ગાથા”ના સમસંજ્ઞોના કૌશ સાથે, સંશોધન અને વિવરણ સાથે, મોટાં રૌયલ કદનાં ૮૫૦ પાનાંમાં પાકા કાપડના ગીલ્ડ પૂઠા સાથે : કિંમત રૂ. ૨૦-૦-૦
- ૨૧ ગાંધીબાપુ : ગાંધીજીની પ્રશસ્તિનાં ૩૮ કાવ્યો : રૂપિયા ૩-૦-૦

-: હવે પછી છપાશે :-

૨૨ તારિકા : નવાં કાવ્યોનો સંગ્રહ	૨૮ અમરહેલી નાટક
૨૩ ફેટલાંક પ્રતિકાવ્યો	૨૯ યુગરાજ મહાકાવ્ય
૨૪ પ્રભાતગમન (વર્ણનકાવ્ય)	૩૦ ગદ્યસંગ્રહ, ભાગ ૧ હો
૨૫ લખેગીતા-૪૦૦૦ લીટી	૩૧ ગદ્યસંગ્રહ, ભાગ ૨ હો
૨૬ ગુજરાતી કવિતા અને અપવાગદ	૩૨ Leaf and Flower
૨૭ મનુરાજ નાટક (અખંડ પદ્યમાં)	૩૩ The Rest House of the Spirit

ગાંધી બાપુનો પવાડો

ચલુ ભાગમાં

અરદેશર ફરામજી ખખરદાર

જ ૧૨૩:૨૧
Kha

સવા રૂપિયો

એણે લવન લવી નાણું ખરું,
એણે નાણું મરી પણ વીર, મદાની ખમીર !
વચન્ય ગાંધીબાપુની !

: પ્રકાશક :

અગ્નેશ્વર કૃષ્ણભાઈ ખળરદાસ
૭૮૮, પારસી કોલોની, દાદર,
મુંબઈ-૧૪.

ઈ. સ. ૧૯૪૮

સવત ૨૦૦૪

પરુલી આવૃત્તિ

સર્વ હક્ક કર્તાને સ્વાધીન

(કર્તાની રબ વગર કોઈએ ફરી છાપવું નહીં, કે
આમેફોન રેકૉર્ડિંગ કે રેડિયોમાં ઉતારવું નહીં)

: સુદ્રક :

પ્રત
૧૦૦૦

ધીરભાઈ દલાલ
એસોસિયેટેડ એડવર્ટાઈઝર્સ
એન્ડ પ્રિન્ટર્સ લિ., તાગદેવ
મુંબઈ ૭

શું લખું?

સતોના પુણ્યજીવન દુનિયાને સદા માર્ગદર્શક બનતા આવ્યા છે. એ જીવનના કથન આપણી પાસે ના હોત તો દુનિયા વિશેષ બઢીમા ને હુ ખમા જ સમજા કન્ત. પણ પ્રભુની મહેર આ દુનિયા પર દરોજ પ્રભાતે ઊગતા સૂર્યની જેમ આવતી જ રહે છે, અને અધારે ને અજ્ઞાને ખગડાયેલા હૃદયોને પાછા માણને અજવાળતી રહે છે. આપણો યુગ કેવો ભાગ્યશાળી હતો કે પૂજ્ય બાપુજી જેવા નિર્મળ કામ જેવા જીવન ધરાવતા સતની પ્રભુએ આપણને ભેટ આપી હતી, છતાં આપણે કેવા હતભાગી કે એ વૃદ્ધ સતના જીવનની ગ્હીસડી દોરીને પણ આપણામાના જ એક અજ્ઞાન ને અધમ ભાઈએ કાપી નાખીને આપણા અવાગને પાછો વધુ ગાઢ બનાવ્યો છે. એ દુષ્ટ બનાવનો વિચાર કરતા જ હૃદય ફાગી બાધ છે એટલે શું લખું? બાપુજીના આવા અવસાનથી માગ જેવા લાખો કરોડોની હતાશ થયેલી આખોએ આસુના સાગર વહેવડાવ્યા છે. અને આટલા બધા માસ ગયા છતાં તે સુકાતી નથી.

પૂજ્ય બાપુજી સાથે મને ઈ સ. ૧૯૧૫ થી પ્રલક્ષ સંબંધ બધાયો હતો, અને લાગપછીની બાપુની તમામ ગજદારી પ્રદર્શિત વેળાઓએ કવિતાથી સાથ આપવાની તેમની આજ્ઞાઓ મને મળતી ગહેતી અને તેનું પાલન હું આખર સુધી કર્તવ્યરૂપે કરતો રહ્યો. આજે એ દશ્ય જગતમા નહા નથી, પણ એમનો પ્રેમાળ આત્મા તો હિંદની પાસે ને મારી પાસે કરતો જ રહે છે ને કઈ કઈ પ્રેરણા આપતો રહે છે એમના વણા દબી અનુયાયીઓને તો દેશે હવે તેમના ખગ સ્વરૂપમા બોઈ લીધા છે, પણ પ્રભુનો ન્યાય તો શુદ્ધ ને અપક્ષપાત છે, એટલે તે ન્યાયના દર્શન પણ દુનિયાને જરૂર મળી ગહેશે, એવી અચૂક શ્રદ્ધામા જ આપણે જીવી શકીએ.

બાપુજીના મહાન પુણ્યજીવનની ઐતિહાસિક કથા જનવોકને માટે સદા જળવાઈ રહે એ હેતુથી આ “ગાંધીબાપુનો પવાડો” મેં

લખ્યો છે આવા ઐતિહાસિક પવાડા આપણા દેશની તેમજ બીજા દેશોની પવિત્ર પૂજા છે, અને ભવિષ્યના જમાનાઓ માટે તેમાથી વણી સૂચનાઓ અને પ્રેરણાઓ મળી રહે છે. બાપુજીના ઠીક ઠીક લામા જીવનમા સેકંડો ઐતિહાસિક બનાવો બન્યા છે એ બે વિશ્વયુદ્ધો આવી ગયા છે, અને ચાલીસ કરોડની વસતિવાળા આ હિંદ દેશ જેવા ઉપખંડમા અજ્ઞાનમા ને શુભાશીમા સંબંધી રહેલી નાચાર પ્રજામા અફળુત જાગૃતિ લાવીને પચ્ચીસ વર્ષના દૂકા ગાળામા તેમા અપૂર્વ ચેતન રેડીને અહિંસા અને સ્નેહના મહા સિદ્ધાંતોની સત્યતા સાબિત કરીને તેને શુભાશીમાથી છોડવીને બાપુજીએ સ્વતંત્રતા અપાવી છે. આ કાઈ જેવી તેવી સિદ્ધિઓ નથી! એ મહાન સતે દેશના ત્રાજવાનું પુણ્યપાત્રુ કૃપા ભગીરથ પ્રયત્નોથી નીચે નમાવ્યું અને પ્રજાને આઝાદી અપાવી, એ તો આપણી સામે જ સિદ્ધ થયેલી વાત છે આ “પવાડા”મા ગાંધીજીના જીવનચરિત્રની બની શકે તેટલી સંપૂર્ણ તારીખ વર્ષ વાર નોંધથી રેખા દોરી છે.

આ પવાડો બેસીને ગવાય તેવો તેમ જ દાડિયારાસથી પણ બેલાય તેવો છે. એના પહેલા ભાગમા બાપુજીના શુભગાન છે, બીજા ભાગમા એમના જન્મથી તે આફ્રિકામાની પ્રવૃત્તિઓમાથી ધૂટા થઈને ઈ. સ. ૧૯૧૪ મા પહેલા વિશ્વયુદ્ધ વેળા ઈંગ્લાંડ ગયા ત્યાં સુધીની પ્રવૃત્તિઓ આવેખાવેલી છે, અને ત્રીજા ભાગમા ઈ સ. ૧૯૧૫ મા બાપુજી પાછા હિંદ સ્વદેશ પધાયો ત્યારથી એમના અવસાન સુધીના બધા મુખ્ય બનાવોની રેખા દોરેલી છે આ બધી નોંધ ભવિષ્ય માટે જળવાઈ રહે, અને સામાન્ય જનલોકમા તે સદા પ્રેરણા પૂરતી રહે, અને બીજા કોઈક ધન્ય આત્માઓ આ શુભચરિત્રથી પ્રેરાઈને ઉત્સાહ મેળવીને દેશમા બાપુજીએ જગાડેલી જ્યોતમા સ્નેહ પૂરતા રહે, એ જ મારો શુભ આશય છે વધુ શુભ હોય !

આ “પવાડો” લખ્યો તેની અગાઉ બાપુજીના જીવન-મરણના અનોઠ સ્તંભો ૨૨ બાપુજીના અવસાનથી માંડીને મહેલા નજી માસમા

જે કાવ્યો ને ગીતો લખાયાં હતાં, તેનો સંગ્રહ "ગાંધી બાપુ" નામે જુદો છપાય છે, તે પણ તાજેતરમાં તૈયાર થઈને પ્રગટ થશે. બાપુજીએ મારા જેવા રંક પર એટલો બધો સ્નેહ ઉતારેલો છે કે એ સ્નેહમાંથી જ ફૂટેલાં આંસુએ બીજી ભારે ધર્મપ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે આ નિર્જીવ શબ્દોને સીંચીને સજીવ કીધા છે. ચઢતા સૂર્યને માર્ગે પડેલાને તો સાંજ સુધી અધારાનો કરોડ કર નથી, તેમ બાપુજીએ ચીધેલે ધર્મમાર્ગે જતા આપણને શાનો ભય હોઈ શકે ? અંધારામાં પણ સૂર્યપધરામણી માટેની અચૂક શ્રદ્ધા જ અજવાળાં પાથરી રહે છે. મારાં હિંદી ભાઈઓ ને બહેનો એવી શ્રદ્ધા રાખીને ધર્મપંથે જ રહે, તો બાપુજી આપણી સાથે જ છે, અને તેમના મીઠા આશીર્વાદ જરૂર વરસી રહેશે !

૭૮૮, પારસી કોલોની
મુંબઈ, દાદર :
તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટ ૧૯૪૮ }

અરવિંદશર કુરામજી ખખરદાર

જય જય ગાંધી બાપુ !

ગાંધી બાપુનો પવાડો

(ધોળ)*

જય જય રે બોલો ગાંધી બાપુની !
જયજય રે બોલો ભેડી હાથ, સદા રુનેહ સાથ
જય જય ગાંધી બાપુની !

એની જયમા છે જય ભગવાનની,
એની જયજયની મુજ્જુતા આ ગાય, રીઝે જગનાથ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧

એનું નામ અમર ભગતખંડમા,
લાલ્યો આઝાદી ભારતધેર, આતદની લહેર
જય જય ગાંધી બાપુની !

ભેડી સૈકડો વર્ષની બાધતી,
તને તોડી અહિંસક પેર, તોડ્યા વેગ્ગેર
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨

એના નામે ગ્રંથુ નામ હિંદનું,
એણે ગાખ્યો રે હિંદનો ટેક, જુલમ સડી અનેક
જય જય ગાંધી બાપુની !

મૂળ હિંમેડી નાખ્યા મહાગજન્યતા,
એણે શીખવ્યો સત્યવિવેક, એવો એ જ એક
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩

એના શરતુ સધાત અદ્ભુત હલુ,
એ તો પ્રેમનું શસ્ત્ર અચૂક, અભોવ ને મૂક
જય જય ગાંધી બાપુની !

* “ રામ લક્ષ્મણ વનમા સિધાવતા ”—એ રાહ

એવું વીધી દેવું જનમર્મને,
એવું દિલજિત હાસ્ય ચોડુંક, સજીવની ફક
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૪

આવ્યા બળે જગતયુદ્ધ કાગમા,
ચાલી ઘોર લા હિંસા ને લૂટ, પ્રપચો કે દેટ
જય જય ગાંધી બાપુની !

પૃથ્વી ખદનદત્તી કર્ષ કર્ષ અશાંતિમા,
વધ્યા જગમા ગુલામી ને જૂઠું, કુ યો વધ્યા પૂઠ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧૧

પ્રભુ આવ્યા નવનવ અવતાર લઈ,
કીધી વિવિધરૂપે નવનવ વાર, પૃથ્વી તણી વહાર
જય જય ગાંધી બાપુની !

દેવા બોધ અહિંસા ને સંલનો,
બાપુ આવ્યો યદ્યદસમો અવતાર, કીધો જન-ઉદ્ધાર
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૬

એલો જીવન જીતી જાણ્યું ખરું,
એલો જાણ્યું મરી પહું વીર, મદોની ખમીર !
જય જય ગાંધી બાપુની !

એ તો સિદ્ધ તપસ્વી ને સયમી,
ફાંસેનો ચે સાચો ફજીર આતમનો અમીર !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૭

બાધ્યા માયાગે એલો દામણા,
ચાલ્યું જગતમા સૌત કદયાણુ લીધી પુણ્યલક્ષણુ
જય જય ગાંધી બાપુની !

એલો વગ ખીધી જીવ ને વાળીને,
બન્યો આ મળે એ મુગલુ ભાગત કુટે પ્રાણુ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૮

પામ્યો જગતની વણુમાળી વદના,
એના આત્મખલે પામે શેહ, મોટા મોટા જોહ !
જય જય ગાંધી બાપુની !

મત્રમુગ્ધ બનાવતો સર્વને,
એનો સુકલકડી નાનો દેહ, લગાડી કંઈ લેહ !
જય જય ગાંધી બાપુની !

૯

એના નયને અમૃત વહેતા નેહના,
એના શબ્દનું અદ્ભુત જોગ, વીંધી દે ટકોગ
જય જય ગાંધી બાપુની !

એના શાસનમા ભરી સૌમ્યતા,
લાગ્યા હિતકર આદેશ કોઈ, કાટાળાશા ચોગ
જય જય ગાંધી બાપુની !

૧૦

એનું આત્મસમર્પણ છે દોણલુ,
એણે આપી દીધું નિજ તમામ-ધનધામ ને નામ
જય જય ગાંધી બાપુની !

એવા કીધી સદા હિંદ દેશની,
એણે લીધો કદી ન આગમ, ન ચાહ્યું ઈનામ
જય જય ગાંધી બાપુની !

૧૧

શીખવ્યા શિસ્ત અને સહનશીલતા,
ચાને શિસ્ત વિના ન કો તત્ર, - ન જનતા કો યત્ર
જય જય ગાંધી બાપુની !

સાચુ સામર્થ્ય જીવનમા પ્રેરવા,
એણે આપ્યો નિર્ભયતાનો મત્ર, કે જીવિયે સ્વતત્ર
જય જય ગાંધી બાપુની !

૧૨

એ તો ભયથી કદી નહિ ભાગતો,
મારી દેતો ભયમા જ હલગ, એ રાખતો રગ !
જય જય ગાંધી બાપુની !

વમે વીગતામા સાચી મદોનગી,
ભયથી તો સહુ બનતા અપમ, ખેલે કેમ જા ?
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧૩

બાપુ હિંસાથી દુઃગટે તો સદા,
હતો પૂર્ણ અહિંસાનો સત, સદા પુણ્યવત
જય જય ગાંધી બાપુની !

હિંસાથી ય કામરતા દીણી ગણી, -
આણે સર્વ મદોનનો અત, લાજન ચોટે અત !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧૪

એની સમદષ્ટિ સૌને સતકારી,
એને નહોતા કો રાગ કે દેવ, સદ્ભાવ જ અશોષ
જય જય ગાંધી બાપુની !

હનું હેયે કલ્યાણ જ જમતનુ,
નહોતા માન-અપમાનના કયેસ, કાર્યોર્થો હમેશ,
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧૫

એના સ્મિતમા રમતી તેજપાદરી,
તેની ચેત્તકના કઈ અંગ, જમાવતી દાઝ !
જય જય ગાંધી બાપુની !

એના હાસ્યમા વાટિકા ખીવતી,
બારે માસ ફટના તેના મોઝ, પમરે આઠ પહોર !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧૬

એની બાળક જેવી નિહાંગના,
એનું નીતનું હેમ જાગે કાય, મદા કદી રે મામ,
જય જય ગાંધી બાપુની !

એ ન અમળે પ્રપચની વતમા
નહિ અચને આવે કો આમ, હતી એ જ વચ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૧૭

હૈયું હિંદનું ધનકતુ બાપુમાં,
બાપુ એટલે આખું હિંદ, કાટિકનો ખાવિંદઃ
જય જય ગાંધી બાપુની !

રક્તયું હિંદને હજારો હાથથી,
બધું નિરખતો બનીને અરવિંદ, તજી ભૂખ નીંદઃ
જય જય ગાંધી બાપુની !

૧૮

કહશે કરશે શું આ ટાણે ગાંધીજી,
સૌ દેા આનુર થઈ જતાં વાટ, દોરવણીને માટ .
જય જય ગાંધી બાપુની !

બાપુ ગળે તોલી તોલી બોલતા,
જ્યા જેવો ઘટે તેવો દઈ ચાલ, પાડે સીધે પાટઃ
જય જય ગાંધી બાપુની !

૧૯

બાપુ નિજને ખેડૂત ગણાવતો,
હિંદના ખેડૂનો સાચો દૂત, એ ખેડુ સાજૂતઃ
જય જય ગાંધી બાપુની !

ધરતી સાથે હૈયું એનું ધનકતુ,
દેહ-મનની ખેતીને ખેડૂત, અદ્ભુત એ અવધૂત !
જય જય ગાંધી બાપુની !

૨૦

એણે પકવ્યા જે પાક આ દેશમાં,
એવા કાણુ પકાવશે અન્ય, અપૂર્વ અનન્ય ?
જય જય ગાંધી બાપુની !

એવો ખેડૂત ક્યા જીવનક્ષેત્રનો ?
પ્રભુમહેરના વરસ્યા પર્જન્ય, બન્યા જીવનધન્ય !
જય જય ગાંધી બાપુની !

૨૧

બાપુને બહુ વહાવો રે રેટિયો,
દિનદિન એના ગાને નવનવીન, રહેતા એ તસ્લીનઃ
જય જય ગાંધી બાપુની !

સૂતર તાતલો ગૂંચ્યું સ્વરાજને,
રાખ્યું રેંટિયે અડગ યડીન, કીધું હિંદ સ્વાધીન
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૨

૨૩ ધનિકનો ગફાક રેંટિયો,
ધૈર્ય સયમ ને શાંતિનું સ્થાન રખાવે સ્વમાન
જય જય ગાંધી બાપુની !

એના રણજલુમાં ગુજન રામના,
એના તારે તારે ભરે તાન, આઝાદીનું ગાન
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૩

છિજળી પૂણી ને છિજળું સૂત એ,
એમાં હૈયા ને હાથના તાર ભળ્યા નિરધાર
જય જય ગાંધી બાપુની !

એની ખાદી વણી લાખ મોલની,
છિજળા આદમનો પુણ્ય શણગાર, રકોનો આધાર
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૪

ગાતા કીધા દેશે લાખો રેંટિયા,
લાખો ચાલતી ખાદીની સાળ, વણતી મુખ ભાળ
જય જય ગાંધી બાપુની !

આપ્યો ખાદીએ રકને રોટલો,
એ તો સ્વાધીનતાની છે દાલ, ઉદ્યોગની પાલ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૫

કંઈ કરોડોનો બાપુ બેવી હતો,
કંઈ કરોડોના હૈયાનો ગમ, દિલાસાનું ધામ
જય જય ગાંધી બાપુની !

ચાર વીણી જીવ્યો જય કાજ એ,
એનું આયુ તોડ્યું દુરે આમ, કેવો એ અનમ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૬

બાપુ સૌ જેવો તોય જુદો હતો,
હતુ આત્મબળ એનું અમાપ, શો તપનો પ્રતાપ !
જય જય ગાંધી બાપુની !

એ તો હીરો જૂની પુણ્યખાણુનો,
આવ્યો આઠમોઝ્ઝવિ બની આપ, કાપ્યા કૈંક પાપ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૭

એણે ભૂત ભવિષ્ય ભેડી દીધા,
એણે સાધ્યું અદ્ભુત વર્તમાન, એ માનવ મહાન,
જય જય ગાંધી બાપુની !

એણે ચીંધું સનાતન સંભલે,
હોમા કંઈ કંઈ જગાડી અરમાન, વીંધાવ્યા નિશાન,
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૮

બાપુ તો પૂરો વૈષ્ણવજન હતો,
સદા જાણી કાપી પગની પીડ, લાગી બહુની ભીડ,
જય જય ગાંધી બાપુની !

સાચ વાચ ને કાઢની શુદ્ધિમા,
એણે જાળવ્યો જીવનનો નીડ, લાગ્યા પડગિ તીડ,
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૨૯

બાપુ હરિનો જન હરિજન થઈ ગયો,
દલિતોના હિદાગને કાજ, જમાવ્યો સમાજ
જય જય ગાંધી બાપુની !

ક્રાંતિક અધૂતોને હરિજનમા ફેરવ્યા,
સૂગ હરિજનની કોધી તાગજ, બની શિરતાજ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩૦

હતુ હિંદુત્વ કેડુ કલક જે,
હજારો વર્ષનો તે અન્યાય, અધૂતોને થાય
જય જય ગાંધી બાપુની !

માનવતા શિરે પાપના પહાડ એ,
ક્રૂમ બાપુથી કરીયે સહેવાય, કરોડોની હાથે !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩૧

માનવતાનું સ્વમાન સ્થાપ્યું ફરી,
કીધો હરિજનનો સાચો ઉત્કર્ષ, બાપુએ સહર્ષ
જય જય ગાંધી બાપુની !

આજે ગજસભાએ ને મદિરે,
દાખે હરિજન પણ નિજ પ્રકર્ષ, ગજને ભાગતવર્ષ
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩૨

બાપુમા કઈ અલૌકિક એવું હતું,
હવું સરળ છતાં કેંક અમમ્ય, — અને તોય અમ્ય !
જય જય ગાંધી બાપુની !

હવું એવું વ્યક્તિત્વ અનેરું કેં,
નહિ સમજાય કથનનું તારતમ્ય, છતાં ગહે અદમ્ય !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩૩

આબ્યા પશ્ચિમથી કેં કેં મહાજનો
બાપુને મળી બનતા ગણિયાત, જતા થઈ મહાત !
જય જય ગાંધી બાપુની !

હવું અણુરોધ્ય આમનળ બાપુનું
એને જોતાજ નમિયે ફોજમાત, શિંગ્રુકરી સાક્ષાત !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩૪

એવું અદ્ભુત નૈતિક ઓજસ હતું,
સૂર્ય સામે નજર નિજ ઘોઈ, શકે નહિ ફો જોઈ !
જય જય ગાંધી બાપુની !

એને ગળે ગયા કેંક હિંસકો,
એને પુરુષઝાણ પાપ ઘોઈ, જતા સ્વનંદ રોઈ !
જય જય ગાંધી બાપુની ! ૩૫

એણે દીઠા મહાસ્ત્રમ યોવને,
તેના ચિત્ર બેતા બહુરંગ, થયા સહુ દગ !
જય જય ગાધી બાપુની !

ચિત્રો બાપુના કાર્યે સૌ ભિતર્યા,
જેમ કીટથી નીકળે પતંગ, ફેડીને તેનું અંગ !
જય જય ગાધી બાપુની ! ૩૬

બાપુ શુદ્ધ હૃદયનો કળશ બન્યો,
અઢ્યો નવભાગતમદિગે શીશ, ઝળકતો દિનનિશ
જય જય ગાધી બાપુની !

એના તેજ ઝળકે છે નવ ખડમા,
બાપુ ગાતિને પરમ અધીશ, આગિય દે ચાલુદિશ
જય જય ગાધી બાપુની ! ૩૭

બાપુ વગનું જગત વિધુત બન્યું,
હતો પરમ સસાર ઉજાશ, જીવનની મીઠાશ,
જય જય ગાધી બાપુની !

જગત શાંતિ ત્રિના આજે ટળવળે,
હતો બાપુ જ જગતની આશ, હવે શો પ્રકાશ ?
જય જય ગાધી બાપુની ! ૩૮

બાપુ લડવૈયો જીવનભર ગ્લો,
કીધું સતત અસલ ચિરુદ્ધ, ચિરુદ્ધ પુણ્યપુદ્ધ,
જય જય ગાધી બાપુની !

ગ્રીહ્યા સ્નેહથી ઘા ને સહન કીધા,
અહિંસાથી લશ્મો અણીશુદ્ધ, રહ્યો મિત્ર બુદ્ધ,
જય જય ગાધી બાપુની ! ૩૯

એનું જીવન આખું મગળ હતું,
સદા મગળ હતું એનું કાર્ય, ભર્યું છે ઔદાર્ય,
જય જય ગાધી બાપુની !

એની ધાર્મિકતા બધે વ્યાપતી,
બાપુ આત્માપોનો ય આત્માર્ય, આર્યોનો ય આર્ય;
જય જય ગાંધી બાપુની! ૪૦

એના ગણી ગણી ગુણ શા ગણાવિયે ?
ગામા ગામા છતાં ઊણી ગાય, આલ ન આવે બાય;
જય જય ગાંધી બાપુની!

બાપુએ સીધે પથ હવે લવતું.
ધન્ય જન્મ્યું લખ્યું બાપુ સાથ, ત્રહી એનો હાથ!
જય જય ગાંધી બાપુની! ૪૧

ગાંધી બાપુનો પવાડો

ભાગ બીજો

(ઘોળ)

આકાશે ઊઠ્યો અજબ ફા તાગડો,
ભેતભેતા વધ્યા તેના તેજ, ગગન સોબ્યું સહજ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

એણે આજ અણુગણુ જનની આખડી,
કાષા કાટિક હેયા પગડજ, એવો મોહન એ જ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

૪૨

જાડી ગગનગુહાથી ફા ભિતરી,
આવ્યો પ્રભુનો ફિરસ્તો ફા એમ, કરવા જગસ્રેમ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

જયા જયા પુનિત પગલા એના પગવર્ષો,
સા સા કરતા કથીરુ હેમ, એવો એનો પ્રેમ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

૪૩

શતભુખથી થે ગાન ગવાય ના,
ગુણ ગણી ગણી થાકે સૌ લોક, જતા મલ્લ ફોક
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

એણે લાખોના જીવન ફેગ્યા,
રાખી માનવતાતણી નોક, એવો ઋષિ ફોક !
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

૪૪

ધન્ય જીવન બન્યું એ નગવીરનું,
એનું સુધિયે આજે કઈ ચગિત્ર, છે પુણ્ય પવિત્ર -
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

એની ધાર્મિકતા બધે વ્યાપતી,
બાપુ આચાર્યોના ય આચાર્ય, આચોના ય આચર્ય;
જય જય ગાંધી બાપુની!

૪૦

એના ગણી ગણી ગુણ શા ગણાવિયે ?
ગાયા ગાયા છતાં ઊણી ગાય, આલ ન આવે બાધ;
જય જય ગાંધી બાપુની!

બાપુએ ચીધો પથ હવે જીવનું:
ધન્ય જન્મું જીવું બાપુ સાથ, તહી એનો હાથ !
જય જય ગાંધી બાપુની!

૪૧

ગાંધી બાપુનો પવાડો

ભાગ બીજો

(ધોળ)

આકાશે ભીંગે અજમ ફા તાગેલો,
જેતજેતા વધ્યા તેના તેજ, ગગન શોભ્યું સહેજ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

એણે આજી અણગણ્ય જનની આખડી,
કીધા ફાટિક હેયા પરહેજ, એવો મોહન એ જ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૪૨

જોડી ગગનચુહાથી ફા ભિતરી,
આંચો પ્રભુનો ફિરસ્તો ફા એમ, કરવા જગસ્રેમ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

ન્યા ન્યા પુનિત પગલાં એના પગવર્ષા,
સા સા કરતા કથીંગુ હેમ, એવો એનો પ્રેમ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૪૩

શતભુખથી થે ગાન ગવાય ના,
ચુલ્લુ ગણી ગણી ચાકે સૌ લોક, જતા ચલ્લ ફોક
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

એણે લાખોના જીવન ફેગ્યા,
રાખી માનવતાણી નોક, એવો ઋષિ ફોક !
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૪૪

ધન્ય જીવન બન્યું એ તરવીંગુ,
એનું મુલિયે આજે કઈ ચરિત્ર, છે પુણ્ય પવિત્ર :
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

એણે જીવનભર મહાતપ તપ્યાં,
તેનું અંતરે ટાંગલે ચિત્ર, થશે અધિભિત્ર :
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ ! ૪૫

ખાનદાની કુટુંબ હતું ગાંધીનું,
ત્રણ ત્રણ પેઢીના વડવા દીવાન, હતા રાજસ્થાન :
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ !

કબા ગાંધીનો પુત્ર એ નાનુડો,
પૂતળીબાઈ માતાનો એ જાન, હતો શુશ્રુવાન :
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ ! ૪૬

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીજી,
હતું બાપુનું એ પૂરું નામ, પ્રસિદ્ધ ઠામેડામ !
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ !

એક મોહન ગોકુળનો રે કાનુડો,
બીજે જન્મે આશુર્જીધામ, પામ્યો જગપ્રધામ ;
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ ! ૪૭

સંતશ્રુતિ સૌરાષ્ટ્ર ગુજરાતની,
પૌરબંદરમાં સાગરને તીર, જન્મે એ નરવીર :
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ !

હસવી સન શન અકાર ઓગળોતરે,
ઓકટોબરની બીજીએ તસવીર, પ્રગટી એની ધીર :
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ ! ૪૮

સંવત ઓગણીસે ને પચ્ચીસનો,
ભાદરવા વદ બારસ સવાર, હતો શનિવાર :
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ !

સૂર્ય ઊગ્યા પછી થડી ત્રણ મઈ,
ત્યાં તો પ્રમટ્યા મુપુત્ર દીદાર, આનંદ અપાર !
અજ્ઞા ગાંધી બાપુ એ ! ૪૯

માતાપિતાનો છેવેરો બાળકો,
મુખમડળે દીપતી જ્યોત, ઊગ્યો કે ખદોત ?
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

એને બાળની મસ્તી ન ભાવતી,
હતો શાંતિતણો મીઠો સ્રોત, સાલસ જોતપ્રોત :
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

૫૦

માતા ધર્મપગાયણુ વૈષ્ણવી,
વણિક તોય બ્રાહ્મણના આત્મા, વિશુદ્ધ સરકાર .
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

માતાની ગ્રહી ધર્મિંદ પાખડી,
બાપુ હર પામ્યો ધર્મ વિસ્તાર, કે વિગ્લ પ્રકાર :
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

૫૧

પોગબંદર છોડ્યું વર્ષ સાતમે,
આવી વસ્યું કુટુંબ રાજકોટ, નહોતી કંઈ ખોટ
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

બાપુ વિદ્યાર્થી એકાતપ્રિય હતો,
હતો ઉદ્યમી, ખતીયો મોટ, સીધો ને સચોટ .
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

૫૨

મોટા ભાઈ આના લગ્ન ઉકેલતા,
બાપુના પણ બાધ્યા ત્યાહાય, કસ્તુરબા સગાય :
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

વીતી તે રૂઢીવાળી કિશોરની,
પામ્યો લગ્નજીવનનો ત્યા સાથ : એ હિંદની ગાય !
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

૫૩

જોળ વર્ષે ઊડ્યું છત્ર તાતનું,
બીજે વર્ષે થયો તે મેટ્રિક, વિદ્યા રૂળી ઝીક :
અજન્મ ગાંધી બાપુ એ !

કેંક સસ્કૃત પશુ બાપુ ત્યા શીખ્યો,
ધર્મશાસ્ત્ર તણુ એ પ્રતીક, દે પુષ્ટિ વણીક
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૫૪

ગયો ભાવનગરની કાલેજમા,
લેવા શિક્ષણુ ઉચ્ચ વિદ્યાન, વધે જેમ જ્ઞાન.
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

બાપુને લાની લીલા ફારી નહીં,
લાગ્યુ લાન કઈબાપુનુ ધ્યાન, અતે છોડ્યુ સ્થાન
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૫૫

મિત્રો તાતના બાપુ-વહારે ગયા,
ખૂસા ગાડાને દઈ નિજ સ્કંધ, કીધુ લા નિર્બંધ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

ઈલાક મોકલવા સમજવી માતને,
બારિસ્ટર થવા કીધો પ્રબંધ, તોડી રોધ અધ.
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૫૬

લીધો દાસ માતે બાપુ પાસથી,
પાળવા શુદ્ધ વૈષ્ણવ ધર્મ, જાળવવા ખટકર્મ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

નિરામિષ, નિર્વ્યસન, નિર્વિકાર લા
ગળેતુ સમજાને ધર્મનો મર્મ, અરે ત્યા જ નર્મ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૫૭

બાપુએ એ વચન પાળ્યુ પૂરુ ત્યા,
ગાંધી સયમ તેમ વિશ્વાસ, ગળો દઈ ખાસ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

લડન મેટ્રિકમા પાગ એ ઊતર્યો,
કીધો પછી કાયદાનો અભ્યાસ, સંસ્થાન વિકાસ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૫૮

બાપુ કું કું મહાજનને મળ્યો,
ચમ્પા ધર્મ સમાજ સવાલ, પામ્યો પૂરો ખ્યાલ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

ભારે રસ મજૂરો થકી બાપુને,
નેની પે ત્યા દીગી લડ હડતાલ, એકસપી કમાલ ।
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૫૯

અદારસે ને એકાણુના વર્ષમા,
બારિશ્વર બની પદની લઈ બેશ, બાપુ આવ્યો દેશ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

નહોતો હીસતો વલ્લિક કાઠિયાવાડનો,
અગે ધાર્યો'તો અચેછ વેગ, નહોતો કોઈ કવેગ ।
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૬૦

બાપુએ રાજકોટ ને મુબઈમા,
કાંધી બેઠ વગસ વકીલાત, ખતે લની લાત,
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

અદાલતની હવા ગૂંજાવતી,
બાપુને થતો તેથી આવાત, દંડિા નૈતિક પાત
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૬૧

સત અદારસે તાણુ એમિતમા,
પાછો આફ્રિકા પળવાને કાજ, બાપુ ચઢ્યો જહાજ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

ચોરબદરની વેપારી પેદીના
ગયો લડવા મુકદ્દમે ત્યાજ, રક્ષવા તેની લાજ
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૬૨

બાપુમાથેથી પાલ ઉતરાવવા,
મર્યો ભારે ગોરો ન્યાયાધીશ, તોય ન ખો'યુ શીશ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

માણુ ત્યાથી અદાલત છોડી ગયો,
પતાવ્યો તે દાવો અન્ય દિશ, કરી બહુ કોશિશ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૬૩

હિંદીઓની હાલત લા કરુણ હતી,
બાપુથી ન સહેવાતો અન્યાય, કરતો સૌને સાલ્ય
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

સાર્થી દોગવણી આપી સર્પને,
લડવા ગોરાઓ સાથે સદાય, સ્વમાન જળવાય
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૬૪

કેં કેં કપરા જુલમ સભા બાપુએ,
ગોરાઓથી થતો માનભંગ, અનેક પ્રસંગ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

કેં કેં લડત લડ્યો હિંદીઓ યજ્ઞી,
પીસ વર્ષ મુઘી કેં કેં જળ ખેલ્યો વિવિધ ગંગ,
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૬૫

દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરા જુલમીઓ
સદા ગાબતા હિંદીને દૂર, કહી કુની મજૂર
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

ગજદારી પ્રશ્નો ઊઠ્યા કેંક ત્યા,
બાપુએ તેમા ઝૂકાવ્યું પૂર, તોડવા ધારા ફૂર
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૬૬

હશે દેવી સફેત કેા ગેનનો,
સૂત્રી સમ્ય અહિંસાની વાટ, બાપુને એ જ ઘાટ
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

આવ્યું અવનતુ ગજ એ હાથમા,
અગિ પામતા ભારે ઉકળાટ, અહિંસાને પાટ,
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૬૭

અઢાગસે ને છવણ તણી સાલમા,
બાપુ હિંદમા આવ્યો છ માસ, સલા ભરી ખાસ.
અજન્મ ગાધી બાપુ એ !

હામે હામે કીધા એણે ભાષણો,
હિંદી જનપર પડતો ત્યા ત્રાસ, દર્જાવ્યો સહુ પાસ
અજન્મ ગાધી બાપુ એ ! ૬૮

બાપુ પાછો ગયો નિજ કુડબ લઈ,
કીધું ગોરાઓએ ત્યા તોફાન, કીધા સૌ હુગાન;
અજન્મ ગાધી બાપુ એ !

બાપુ અડગ રહ્યો નિજ કાર્યમા,
તોડયું રનેહું ગોરાનું શુમાન, સાધ્યું નિજ નિશાન
અજન્મ ગાધી બાપુ એ ! ૬૯

આવ્યો બોરનિગ્રહ પછી કારમો,
સ્વયસેવકો કરીને તૈયાર, ગયો રણુમોઝાર
અજન્મ ગાધી બાપુ એ !

દીધી સેવા હિંદીઓએ રાજ્યને,
કીધી ધાયલની સારવાર, સતોષી સગકાર
અજન્મ ગાધી બાપુ એ ! ૭૦

ડર્બન પાસે આશ્રમ સ્થાપ્યો બાપુએ,
ધાર્મિક જીવન ગાળવા કાર, બતાવ્યા ઈલાજ
અજન્મ ગાધી બાપુ એ !

કે કે કીધા પ્રયોગો ત્યા બાપુએ,
દાખ્યો સ્વાધીનતાનો અદાર, સમાજ અવાજ
અજન્મ ગાધી બાપુ એ ! ૭૧

સન ઓગણીસે ને ત્રણ ફેગ અતમા,
મહાસભા કલકત્તે ભરાઈ, બાપુ આવ્યો ધાઈ
અજન્મ ગાધી બાપુ એ !

આફ્રિકામાં હિંદીની વિટબચી
બાપુએ ત્યા સૌકથી કચવાઈ, દિલસોજી ત્યા છાઈ
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૭૨

હિંદીઓની હલછી વધતી સુણી,
પાછો ગયો એ આફ્રિકા દેશ ધરી મન અટ્ટેશ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

“હિંદી મત” નામે છાપુ કાઢ્યું નડું,
તેમાં ચર્ચતો હિંદીના કવેશ, હિંમતથી હમેશ
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૭૩

નવો ધારો થયો દાન્સવાયમાં,
સેવા હિંદીની અગૂહા છાપ, નવો એ સતાપ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

બાપુ લિલા એ પ્રતિ પગ રોપીને,
સલાહરીત્યાવખોડ્યું એ આપ, ઈન્જલ પગ રીત્રાપ
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૭૪

સન ઓગણીસે છના સપ્ટેમ્બરે,
અગ્યારમીએ રોખ્યો વણુ દહ, લડત તણો સ્તબ
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

બેહનેસ્ખર્ગે હજારો હિંદી મત્યા,
કીધો સત્યાગ્રહનો ત્યા પ્રારભ, તોજો ઉરમેગભ
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૭૫

બાપુ સહ મયા સેંકડો ફેદમાં,
બધે દેશ થયો હાહાકાર, હંધા ન લગાર
અજબ ગાંધી બાપુ એ ।

આઠ વર્ષ લખા અડગ હામથી,
આખર થાપી ગઈ સગકાર, બીધા સમરૂસ કગાર
અજબ ગાંધી બાપુ એ । ૭૬

ત્રણ ત્રણ વર્ષ લડત ભારે ઊપડી,
હજારો નરનાર ને બાળ, ધસ્યાં જ્યમ જીઆળ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

આખર ઝોગણીસે ચોદ જુલાઈમાં,
બાપુને વરી વિજયની માળ, સમજૂત થઈ સ્નેહાળ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૭૭

થયા સફળ પ્રયોગો સૌ બાપુના,
હિંદીઓનાં જાયાં કરી શીર, કીધા સૌને વીર !
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

જગતે પરચો સલાઝહનો ફાંટા,
અહિંસા અને સ્નેહનું હીર, આત્માનું ખમીર :
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૭૮

એ જ વર્ષમાં બાપુના આશ્રમે,
અતેવાસીનો ભેઈ અપરાધ, શિસ્તે દીડી ખાધ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

બાપુએ કીધા ચોદ ઉપવાસ ત્યાં,
સલાઝહના એ શસ્ત્રે અગાધ, ટાળ્યો તેનો બાધ !
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૭૯

બાપુ આફ્રિકાથી પછી નીકળ્યો,
લંડન આવ્યો ત્યાં તો ફાટણુ રુદ્ધ, મહા વિશ્વયુદ્ધ ;
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

બાપુએ ચાલું સહાવા ઈંગ્લાંડને,
પણ બાપુના સિદ્ધાંતો શુદ્ધ, ન સાખે વિરુદ્ધ :
અજબ ગાંધી બાપુ એ ! ૮૦

બાપુનું ત્યાં આરોગ્ય જગડયું વણુ,
હીક થાતાં દેહ દેવા ભેમ, આવ્યો માતૃભોમ :
અજબ ગાંધી બાપુ એ !

યથું પૂર્વચરિત્ર પૂરું અહીં,
 કરવા આવ્યો હવે નવો હોમ, મીઠું હિંદુઓમ
 અજબ ગાંધી બાપુ એ! ૮૧

નહીં આફ્રિકનો, નહીં હિંદીઓ,
 કદી ભૂલશે ત્યાં બાપુની વાત, ગાંધી તણી ખ્યાત:
 અજબ ગાંધી બાપુ એ!

સલામકરો સર્જક અમર બાપુ એ:
 યોસો જય જય ભારતમાત! જય જય ગુજરાત!
 જય જય ગાંધી બાપુ એ! ૮૨

ગાંધી બાપુનો પવાડો

ભાગ ત્રીજો*

(ઘોળ)

પુણ્યભૂમિ પુરાણ આ હિંદની,
માનવસંસ્કૃતિની મોઘી માત, વત્સલ ને મુજાતઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને!

ગાંધી બાપુ જન્મ્યો એવી ભૂમિમાં,
દીપાવી માની મીડી મહાલાત, થયો રાષ્ટ્રતાતઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને! ૮૩

કાધું કોડોતું ચોપણ માડીએ,
ખંડે ખંડના આવ્યા અહીં ભોક, એને ચારૂ ચોકઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને!

માડી આવી લૂંટાતી સૈકાંધકી,
જતા ચલ ઉદ્ધારના ફોકઃ રાખે ફોણ નોકઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને! ૮૪

બાઝમાં કે કે અનિષ્ટો આ ભૂમિમાં,
એને જકડી રહી જુલમોની જાળ, વિષમ વિકરાળઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને!

ત્રીશ ત્રીશ વર્ષનાં મથન કે કે થયાં,
ધારે આવે ફો વીર પ્રજાપાળ, તોડી દે એ કાળઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને! ૮૫

* પૂ. ગાંધીજી આફ્રિકાથી હિંદમાં સને ૧૯૧૫ માં આવ્યા ત્યારથી તે એમના રહીદી સુધીની જીવનરેખા આ ત્રીજા ભાગમાં છે.

ગાંધી બાપુનાં કેં કેં પરાક્રમે
સુષુપ્તાં વાંચતાં દેશમાં સર્વ, ઉરે રાખે ગર્વ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

ઝીને દેશમાં આવતો બાણુતાં,
લોકે રાખી ઉમેદો કેં ખર્ચ, માણુવા શુભ પર્વ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૮૬

વીસ વર્ષનું કાર્ય પૂરું કરી,
બાપુ આલ્યો અતે જન્મધામ, થવા ઠરીઠામ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

ઝાગણીસેં ને પંદરના પ્રારભમાં,
જયજયકાર વચ્ચે બાપુ આમ, પધાર્યો શુભનામ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૮૭

બાપુ પ્રથમ પધાર્યો મદ્રાસમાં,
કસ્તુરબાસાથે આંલ્યો સ્વદેશ, કાઠિયાવાડી વેશ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

કવિઝ્ઞ બાપુને સત્કાર્યો સ્નેહથી,
બહે ઉરના હતા સમ ઉદ્દેશ, બન્યા સ્નેહી બેશ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૮૮

બાપુ મુંબઈ સિધાર્યો લાંથી પછી,
સંસારે તો થયો'તો વિરક્ત, જનમેવામાં શક્ત :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

મળ્યા પ્રથમ ગોપાળરાવ ગોખલે,
હતા કીર્તિવતા દેશભક્ત, ભારતમાં આસક્ત !
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૮૯

બાપુ આલ્યો ને ગોખલેજી ગયા,
હતા હિંદના સાચા સપૂત, સેવક અવધૂત :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

ગાખલેનુ નેતૃત્વ ખાલી પડયું,
બાપુકરમા તે આવ્યુ સાબૂત, બન્યો લોકદૂત ।
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૯૦

આગણીસે પદરના મેની પન્ચીશે,
અમદાવાદે સાનરમતી તીર, બન્યુ પુણ્યહીર
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

સત્યાગ્રહ આગ્રમ સ્થાપ્યો ત્યા બાપુએ
શિક્ષણ લેવા વસ્યા આવી વીર, અમીર કુકીર
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૯૧

એ જ વર્ષમા કવિ રવિ હાકુરે,
પત્રે બાપુને સમોદ્યોઆમ, “મહાત્મા” ને નામ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

તે દિનથી જ બાપુ “મહાત્મા” થયો,
થયો હિંદનો એ સાચો ગમ, નમતા હર તમામ ।
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૯૨

ગિરમીટિયા કામદારોની વેદના
જાણી ભારે થતી પગ્દેશ, બાપુ પામ્યો કલેશ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

ભારે આદોલન દેશે ઉપાડતા,
આણ્યો એ રીતનો અત બેશ, ઉઠાવી મુમેશ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૯૩

અપાગણ્યમા ખેડૂતો ત્રાસતા,
બાપુ ત્યાગ્યો કગવાને વહાટ, શીખવ્યો અસહકાર
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

ખેડૂતોનો વિજય થયો આખરે,
જમીનદાર બને સરકાર, અતે પામ્યા હાટ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૯૪

ઝોગણીસે ન સતરની ઝે સાલમા,
બાપુને સૂઝયો પ્રથમ પ્રસંગ, રેટિયાનો તરંગ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

મોટા નાનાનો પોષક રેટિયો,
ઝોની શક્તિ કરતી સૌને દંગ, ગરીબની ઝે ગગ :
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૯૫

અમદાવાદે ઝોગણીસે અઢારમા,
મિલ મજૂરો થકી ઝેલો ખાસ, કીધા ઉપવાસ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

હિત ઝેક જ માલિક મજૂરનું,
સમજાવી તબાવ્યો કકાસ, ઉપજાવ્યો વિશ્વાસ :
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૯૬

ઝેડા જિલ્લામા ઝેડુને દોરવ્યા,
સત્યાગ્રહ કીધો મહેસૂલ કાજ, પાક્યું ન અનાજ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

ઝેડૂતથી તો છે દેશ ભયોં પૂર્યો,
ઝેડૂતથી જ છે રાજની લાજ, સુખી રહે સમાજ :
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૯૭

ઝોગણીસે ન ઝોગણીસના આરભે,
આવ્યો રોલેટ કાયદો બ્રહ્મ, દેવા સૌને કષ્ટ .
ધનધન ગાંધી બાપુને !

પાડી હિંદે પ્રચડ હડતાલ લાં,
સત્યાગ્રહની લડત બની ધૂષ્ટ, કરવા ધારે નષ્ટ :
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૯૮

છટ્ટી ઝેપ્રીલથી ઝેક સપ્તાહ સુધી,
આલ્યાં હિંદમાં ભારે તોષાન, ગયા બહુ જન .
ધનધન ગાંધી બાપુને !

ખિલાફતની યે લડત બાપુ લજો,
થયા એક હિંદુ મુસલમાન, લાઈ લાઈ સમાન
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૯૯

ભારે કતલ જલિયાવાળા બાગની,
નેઈ ઊકળી ઊઠ્યો આખો દેશ, પામ્યો બહુ કલેશ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

સત્યાગ્રહ બધ કીધો ત્યા બાપુએ,
દીદી હિંસક થતી એ જુએજ, આપ્યો મન અદેશ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૦૦

‘નવજીવન’ ‘યગ ઇડિયા’ સામાહિકા,
બાપુએ લીધા એ મને પત્ર, થયો તત્રી તત્ર
ધનધન ગાંધી બાપુએ ।

લખ્યા લેખ ઉત્તમ સાત્ત્વિક લેખને,
બન્યા બુદ્ધિ ને શુદ્ધિના સત્ર, પ્રસર્યા તે સર્વત્ર
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૦૧

એ જ વર્ષે ભાદ્રવા વદ બારમે,
બાપુનો કનકોત્સવ પ્રસંગ, ઉજવ્યો રમચમ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

નાના મોટા કનિષ્ઠાએ કાવ્યો ગયા,
નિગમી તેમા બાપુની ઉગ્ગમ, પામ્યા સૌ ઉછરમ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૦૨

ઓગણીસે ને વીસમા વાઈસરોયને,
મોકલ્યા નિજ ચદ્રકે ફેર, બાપુએ દુ ખભે
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

કેક મહાજનોએ પશુ એ રીતે
છોડી દીધા ખિતાબો બહુ, ગણી કહુ એ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૦૩

એ જ સાલે સપ્ટેમ્બરમાં કોંગ્રેસે,
કીધો “પૂર્ણ સ્વરાજ્ય” દરાવ, લીધો વીરલ્હાવ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

અસહકારનો કાર્યક્રમ બાપુએ,
ચોજી નાખ્યો સ્વાતંત્ર્યનો દાવ, કીધો જંગજમાવ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૧૦૪

હતી હિંદે કુળવણી ગુલામીની,
તેને કરવા વિદ્યાનો કિરીટ, બાપુએ માંડી મીટ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

સાચા વિદ્વાનો સહ અમદાવાદમાં,
એણે સ્થાપી “ગુજરાત વિદ્યાપીઠ”, દેવા સત્ત્વ અહીં :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૧૦૫

એ પછી આગણીસે એકવીસમાં
ભારે ચલતી ચળવળ ઠામેઠામ, ભરવા સરંજામ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

લાખોચરખા, દારૂક નાણું મેળવ્યાં,
કાપડ પરદેશી ગણીને હરામ, તજવ્યું તમામ :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૧૦૬

આલ્થો પાટળીયુત ઇંગ્લિંડનો,
બાપુએ ત્યાં કીધો અસહકાર, જઈ મુંબઈ ને દાર :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

કીધો હાજી ત્યાં પરદેશી વસ્ત્રની,
થયો હિંસાનો વધતાં વિસ્તાર, બાપુ એકરાર :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

૧૦૭

બાપુએ ઉપવાસ ત્યાં આદર્શ,
થયાં બંધ એ સર્વ તોફાન, અટક્યા જન મસ્તાન :
ધનધન ગાંધી બાપુને !

ભારે હતા ચૌરીચૌરામાં થઈ,
 દોકડા બની ગયા જાણે હેવાન, ભૂંચા નિજ ભાન -
 ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૦૮

બાપુએ કીધો સત્યાગ્રહ બધ ત્યા,
 ઉપવાસ કીધા પછી પાચ, અગે આણી આચ
 ધનધન ગાધી બાપુને !

પ્રજા સમજે ન માર્ગ પૂરે હજી,
 નહીં બૂડતી અહિંસામાં ચાચ, તેથી પડતી ખાચ :
 ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૦૯

પડી મજબુ બાપુના મડળે,
 રિયતિ ભેઈગ્યા એ સખેદ, કરવો ક્યમ હિ-છેદ :
 ધનધન ગાધી બાપુને !

ઓગણીસ-બાવીસના માર્યની દસમીએ,
 બાગડોલીમાં સરકારે દઈ ભેદ, કીધો બાપુ કેદ !
 ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૧૦

રાજ્યે મૂક્યો આરોપ રાજદ્રોહનો,
 બાપુને સજા આપી છ વર્ષ, પાંચુ રાજ્ય હર્ષ
 ધનધન ગાધી બાપુને !

અદાલતમાં નિવેદ્ય જે બાપુએ,
 તેમાં લેશ હતો ન અમર્ષ, હતો જનપ્રકર્ષ .
 ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૧૧

લખી આત્મકથા જેલે બાપુએ,
 તેમાં સહનતા નોધ્યા પ્રયોગ, મળ્યા જે સન્નિગ
 ધનધન ગાધી બાપુને !

ઓગણીસે ને ચૌવીસના પ્રાગ્ભામાં,
 બાપુને થયો ભારે ક્રો રોગ, હતા વાતભોગ
 ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૧૨

કીધો જોલથી બાપુને મુક્ત લાં,
બાપુ લેતો જરાક આરામ, પૂજાને મુકામઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

હિંદુ મુસ્લિમના ઝઘડા બાબ્યા ફરી,
લાગ્યો બાપુને ખૂરો અંબામ, કયમ જીવતું આમ ઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૧૩

આગણીસે ન ચોવીસના સપ્ટેમ્બરે,
લાં તો બાપુએ તારીખ અઢાર, કીધો નિરધારઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

લીધુ અનશનવત દિન એકવીસતું,
ઉઠાવ્યો ભારે એ તપનો ભાર, ઈશ્વરને આધાર !
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૧૪

હિંદુ મુસ્લિમ વચ્ચે થઈ શાંતિ લાં,
રામબા સૌ ઝઘડા પરિહાર્ય, રાખીને ઔદાર્યઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

નવો કાર્યક્રમ આપ્યો લાં બાપુએ,
ઠરવાને રચનાત્મક કાર્ય, ગણી અનિવાર્યઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૧૫

સન, આગણીસે પચ્ચીસમાં બાપુએ
“અખિલ હિંદ ચરખા સંઘ” ઉચિત, સ્થાપ્યો રાખી પ્રીતઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

બાપુ રહેતો સત્યાગ્રહ આશ્રમે,
દેતો દોરવળી વિધવિધ રીત, દઈ મુક્ત પ્રતીતઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૧૬

આગણીસે આગણત્રીસમાં લાહોરમાં
પૂર્ણ સ્વાતંત્ર્યને કીધો ઘોષ, સહેવાતો ન ગોષઃ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

આવ્યું “સાયમન કમીશન” ત્રીસમા,
તેને પોકાર્યું દુષ્ટ સદોષ, આણી ઉર રેષ.
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૧૭

તોડવા ભૂડો મીઠાનો કાયદો,
બાપુએ આપ્યું પ્રથમ લા લક્ષ, જે રકનો લક્ષ :
ધનધન ગાધી બાપુને !

સાબરમતીથી દાડી જવા નીકળ્યો
પગપાળો બાપુ સૌ સમક્ષ, લઈ નિજ વીર દક્ષ :
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૧૮

ઝાગણીસે ત્રીસની છઠ્ઠી એપ્રિલે,
દાડી જઈ મીઠું લીધું સુપેર, બાપુએ શૌર્યભેર :
ધનધન ગાધી બાપુને !

ચાલી લડત સલામતની જંગમા,
તોડ્યો કાયદો લોકે ઠરઠર, લડત થઈ જહો
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૧૯

મેની પાચમીએ પકડ્યો બાપુને,
લઈ જઈયરેડાકીધો ગિરફતાર, કેદખાના મોઝાર .
ધનધન ગાધી બાપુને !

માત્રા ભારે કુલ્લડ આખા દેશમા,
ગોળીબાર અને લાડીમાગ, ખૂબ કગતી સરકાગ !
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૨૦

પાછા ચલ્લ થયા સમાધાનીના,
પહેલી લડન ગોળમેચની વાત, પૂરી થઈ સાક્ષાત -
ધનધન ગાધી બાપુને !

ઝાગણીસે એકત્રીસના પ્રાગભા,
થયો મુક્ત ફરી રાષ્ટ્રતાત, હસતો ભલી ભાત :
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૨૧

પછી લડન બીજી ગોળમેજીમાં
ગમે બાપુ કગવા સમાધાન, ગહે હિંદસ્વમાન
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

આબુ ત્યાં ન રૂઝ પરિણામ કો,
બાપુ પાછો ફર્યો હિંદુસ્તાન, બની ઉગ હુગન
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૨૨

આગણીસે બત્રીસ બેસતા ચોથીએ,
બાપુને પાછો લઈ ગયા કંદ, થયો દેશે બેદ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

એક લાખ હિંદી ગયા દેદમાં,
સગકારે કીધો, રાખીને બેદ, સ્વાતંત્ર્ય ઉચ્છેદ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૨૩

આગણીસે બત્રીસ આગસ્ટની સતરે,
આબુ કોમી ચુકાદો વિચિત્ર, હતુ નરતુ ચિત્ર
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

દીગ હરિજનના હક્કો ફૂળા,
બાપુ હરિજનને સાચો મિત્ર, સમન્વેષે એચગિત્ર
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૨૪

અતે વીસમી સપ્ટેમ્બરે બાપુએ,
ઉપવાસ માફા આમગણાન, થયા સૌ અશાત
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

થયા આખર પૂણાના કરાગ ત્યાં,
કીધો હિંદુ સમાજ નિગત, ભાગી સોની બ્રાતઃ
ધનધન ગાંધી બાપુએ ૧૨૫

આગ પીસે ને તેત્રીસમા બે વાગ ત્યાં,
આત્મશુદ્ધિ થકી ઉપવાસ, ફરી કીધા ખાસ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

સત્યાગ્રહ આશ્રમ બધ કીધો પછી,
છત્રીસમા સેવાગ્રામે નિવાસ, કીધો વર્ષો પાસ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૨૬

કુંકું ચળવળ ચાલ્યા કીધી અહીંતહીં,
બાપુએ કુંકું શમવ્યા ઉકળાટ, કરી વાટાવાટ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

સમજાવ્યા ત્રાસવાદી બગાળીઓ,
પાજ્યા સૌને અહિંસાને પાટ, ચીંધી સસ વાટ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૨૭

ઓગણીયાવીસમા જઈ રાજકોટમા,
આણ્યો બાપુએ ગૂચનો લઈ તત, ઉપવાસથી અત
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

વિશ્વયુદ્ધ ખીજી ફાળી નીકળ્યું,
લાગ્યા હિંદે તેના કારી દત, ભારે થતી ચત
ધનધન ગાંધી બાપુએ ૧૨૮

ઓગણીસે બેતાલીસના ઓગસ્ટમા,
હિંદે કીધો મહાસભા દ્વાર, આઝાદી પોકાર
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

તારીખ નવમીએ બાપુ સાથે થયા
સર્વ નેતાઓ પણ ગિરફતાર, થયો હાહાકાર ।
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૨૯

થયા ભારે તોફાન ભરદેશમા,
પડી ત્રણ-ચાર માસ હડતાલ, પ્રજા થઈ બેહાલ
ધનધન ગાંધી બાપુને ।

“હિંદ છોડો” ચિંટનને બધા કહે,
કરી હિંદને મુદ્દમા ઢાલ, કીધું પાયમાલ
ધનધન ગાંધી બાપુને । ૧૩૦

બખ્ખે દુઃખદ પ્રસંગે જોલે બન્યા,
ગુજ્યો પુત્ર સમો મહાદેવ, કરી અદ્ભુત સેવ :
ધનધન ગાધી બાપુને !

હતો બાપુનો આત્મજ એ ખરો,
બાપુનું જાણે મુખ સ્વયમેવ, અમીત્રીલક્ષ્ય નેવ :
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૩૧

આગણીસે ચુમાળીસ ફેણુઆરીમા,
ઠરેતુરબાનું થયું અવસાન, આવાત સમાન :
ધનધન ગાધી બાપુને !

બા તો પૂર્ણ પતિવ્રત પાળતા,
ગદાં બાપુની જાયા નિદાન, સદા ગુણવાન :
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૩૨

ચુમાળીસના મેમા છોડ્યા બાપુને,
પછી હિન્દુ મુસ્લિમ કરવા એક, થયા યત્ન અનેક :
ધનધન ગાધી બાપુને !

મથ્યો બાપુ બહુ ધૈર્ય ને સ્નેહથી,
ગયો નિષ્કળ યત્ન દરેક, બાપુ જૂયો છેક :
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૩૩

આગણીસે ને ઉંતાળીસના માર્ચમા,
આવ્યા ઇંગ્લાડથી ત્રણ પ્રધાન, પૂરવા હિંદ અગમાન :
ધનધન ગાધી બાપુને !

ગુદા પડવા હિંદથી મુસ્લિમો મર્યા,
બાપુ ચાહતો અખડ હિંદુસ્તાન, થયું ન સમાધાન :
ધનધન ગાધી બાપુને ૧૩૪

ચાત્રી ભારે ખુનામરપ્રી દેશમા,
લિજળી છરીઓનગર ગામેશામ, બુઝ્યા સ્નેહતમામ :
ધનધન ગાધી બાપુને !

બાપુ વૃમ્બો બધે શાંતિ સ્થાપવા,
 સનેહ આપ્યો ઘાયલને આરામ, હૈયે દીધી હામઃ
 ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૩૫

ઝોગણીસેં સુડતાળીસના ઓગસ્ટમા,
 તારીખ પદરમીએ સુપ્રસાદ, થયું હિંદ આઝાદ .
 ધનધન ગાંધી બાપુને !

મહાસ્વમ થયું સિદ્ધ બાપુનું,
 તેત્રીસ વર્ષના મહાત્મ બાદ, ઉઠ્યા જયનાદ !
 ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૩૬

ખિટને કીધા હિંદના દૂકડા,
 ભાર્ગભાઈમા પાડી દૂર ભેદ, કીધો એ ઉચ્છેદ .
 ધનધન ગાંધી બાપુને !

થયો ભારે આઘાત એ બાપુને,
 તોડી દુષ્ટોએ એક્ય ઉમેદ, પામ્યો ઊડો ખેદ .
 ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૩૭

ચાલી કતલ ભયકર પજબમા,
 હિંદુ મુસ્લિમ શીખનો સહાર, થયો ગમખવાર .
 ધનધન ગાંધી બાપુને !

ચાલી લાખોની હિજગત રોજની,
 છોડ્યા વતન અને ઘગ્યાર, થયા સૌ ખુવાર .
 ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૩૮

આપ્યું બાપુએ સાત્વન સર્વને,
 પણ આવે મુઝા નહીં ફેગ, થયો કાળો કહેર ,
 ધનધન ગાંધી બાપુને !

ઊલટ્યા દિલ્હીમા મુસ્લિમ પગ હિંદુઓ,
 ઊભર્યા દિનદિન વધુ વેરઝેર, હિંસા ટૂંકેર .
 ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૩૯

બાપુએ ઉપવાસ કરીધા ફરી,
મૂક્યુ હોડમા જીવન આપ, સૌ પામ્યા સતાપ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

મુરિલમોને અલયદાન આપવા,
લીધુ વચન ત્યા તપને પ્રતાપ, એ કરણુ અમાપ !
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૪૦

કોમવાદી હિંદુઓ લા કેધે ચઢ્યા,
લેવા બાપુના પ્રાણ અમૂલ, બન્યા એરે ફૂલ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

નાખ્યો બોજ લા એકે પ્રાર્થનસ્થળે,
પણ ખૂનીએ ખાધી લા જલ, ભોડું પડ્યુ શલ !
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૪૧

ઓગણીસે ઉડતાલીસ જન્યુઆરીની
તારીખ ત્રીસમીનો તે સધ્યાકાળ, આબો રે કગાળ.
ધનધન ગાંધી બાપુને !

પ્રાર્થનસ્થાન પર બાપુ પધારતા,
છોડી ગોડસેએ ગોળી કરાળ, માથે રકપાળ !
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૪૨

“રામ રામ” કરી ઢલ્યો ભૂમિએ,
ગયો સલ અહિંસાનો સત કેવો કૂર અત !
ધનધન ગાંધી બાપુને !

તે ભૂડા પર થૂકી દુનિયા બધી,
બાપુ તો થયો અમર અનત, અહીં સલતત
ધનધન ગાંધી બાપુને ! ૧૪૩

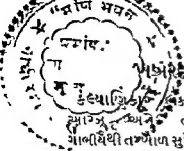
બાપુના બોલ નિલ સભારથ,
બાપુનો કદી જૂલથ ના રનેહ, હતો દિવ્ય જોહ
ધનધન ગાંધી બાપુને !

એના સલ અહિસા ને સ્નેહની,
સૌને લાગળે પળપળ લેહ, ઝીલના પ્રભુમેહ !
ધનધન ગાધી બાપુને ! ૧૪૪

બાપુ સૂર્યની સાથ ઝગાગે,
અમી વરસશે ચંદ્રની સાથ, તારાને કોટિ હાથ !
જયજય ગાધી બાપુની !

એને પગલે પગલે જ્યોતિ ઝીલળે,
એના ગુણ ગાળે અદલ સગાથ, જયજય જગનાથ !
જયજય ગાધી બાપુની ! ૧૪૫

મહારાજાનાં અન્ય લોકપ્રિય સર્જનો

લોકા હૃદયની તત્ત્વચિંતનના ગાભીર્યથી તથા સુગેય લોકપ્રિય ઢાળોમાં ગ્યાયેલા ભાવવાહી કાવ્યો અને ભજનોના ઉત્તમ સંગ્રહ, ટિપ્પણ સાથે : ૩. બે

દર્શનિકા જીવનના ખૂબ ગૂઢ સ્વેદ સમજવતું આધ્યાત્મિક તત્ત્વ ચિંતનથી ભરપૂર, સગળ શૈલી અને એક જ છદ્દ વડે ભર્મિ અને અર્થનો સમન્વય સાધતું ૬૦૦૦ પંક્તિનું સળંગ મુક્તકમય લોક પ્રિય દીર્ઘ કાવ્ય. સુધારેની ની આજ્ઞા ૩. સાડા ત્રણ

રાસચંદ્રિકા-(ભાગ ૧-૨ સાથે) માધુર્ય ને પ્રસાદથી ભરપૂર સરળ ભાષામાં તથા અનેકાનેક પરિચિત ઢાળમાં ગ્યાયેલા, ગમ્વી ગુજરાતી ને કે ગમી ગૂંઢલા ૧૨૫ ગરબા ને રાસનો ૩૦૦ પૃષ્ઠનો સંગ્રહ

૩. સાડા ત્રણ ભજનિકા-ગુજરાત મહાગુજરાતમાં ઘરવંર ગમોતા ભંજિમી તોષાળાંકરે એવા અનેક ગરબા ગ્યાયેલા સુદર ભજનો ૩. અઢી

ભારતનો ટંકાર શૌર્ય ને સ્વાધીનતામાં કરુણ ને વીરુસથી છલકાતા જાત્રિ ભ્રમ ને જાનથી જળહળેતા લોકપ્રિય થયેલા ગદ્યિય ગીત કાવ્યોનો સંગ્રહ ચોથી આવૃત્તિ ૩. દોઢ

રાષ્ટ્રિકા “ભારતનો ટંકાર” સિંચાયતા પ્રાગલ્ભી અસાગર સુધીમાં પ્રસંગે પ્રસંગે નવનવા છદો ને ગઢોમાં લખાયેલા અને અતિ લોકપ્રિય થયેલા પ્રેરક ને જુસ્સાદાર ૭૨ ગદ્યિય કાવ્યોનો અદ્વિતીય સુદર સંગ્રહ ૩. અઢી શ્રીજી ઇરાનશાહનો પવાડો : પારસીઓ ધર્મને કાળે પોતાનો ઇરાન સ્વદેશ તજીને હિંદુસ્તાન ગુજરાતમાં આવ્યા સારથી આજ સુધીના બતાવેના આ ૯૧ કડીનો લાખો પવાડો છે ત્રીજી આવૃત્તિ આઠ આના

ગુજરાતી કવિતાની રચના-કળા મુખર્ધ મુનિવસિંગી તરફથી ૬૬૨ પસંદગી આવેલ વ્યાખ્યાન માળોમાં આપાયેલા ગદ્ય અઢીસ પાંચુ ત્રિશિષ્ટ વ્યાખ્યાનોનું ૨૪૦ પાકું પૂઠું ૩. એક

આ પુસ્તકોની કિંમત કર્તાએ જે અહીં ગણી છે તે વધાગવાનો હક કોઈ પણ પુસ્તક વિકેતાને નથી. (પોસ્ટેજ જુદું) મુખ્ય વિકેતા : એન. એમ. નિષાડી લિમિટેડ, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ-મુખર્ધ ૨